

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

● NO.20 (3428) ●

● ЧАЦВЕР, 28 МАЯ, 2015

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Не старэе Перамога
Традыцыйныя вясновыя святы, што ладзіў Новасібірскі цэнтр беларускай культуры, прысвячаліся слаўнаму юбілею **Стар. 2**

Спадчына айца Аляксандра
Спалучэнне некралога з успамінамі ды рэцэнзіяй на апошнюю, падсумавальную кнігу святара і вучонага Аляксандра Надсана “Выбранае” **Стар. 3**

Вяртанне з мінулага
Стар. 4

НАШЧАДКІ ПЕРАМОГІ

Ад Волгі да Брэста

Нататкі пасля аўтапрабегу “Сцяг Перамогі”, які прайшоў дарогамі воінскай славы, па месцах знакавых падзей ваеннага часу, мемарыялах на тэрыторыі Расіі ды Беларусі

Пра аўтапрабег ужо расказвалі расійскія і беларускія СМІ, прывітанне ўдзельнікам накіраваў старшыня Урада Расіі Дзмітрый Мядзведзеў. Калона стартвала з плошчы імя Куйбышава ў Самары 9 Мая, акцыю мы прысвячалі 70-й гадавіне Вялікай Перамогі і 71-й гадавіне Вызвалення Беларусі. “Ваша экспедыцыя па праве з’яўляецца адным з самых значных праектаў у праграме святкавання 70-гадовага юбілею Перамогі, — чытаем у прывітанні Дзмітрыя Мядзведзева. — Яна дэманструе пераёмнасць пакаленняў, служыць умацаванню дружбы паміж народамі Расіі ды Беларусі і пацвярджае, што ў нашых краінах заўсёды будуць памятаць пра тых, хто прынёс нам пераможную ўясну”.

У экспедыцыі, дзе членам 4-га акупажа была і я, рухаліся тры групы: каманда “Navigator 63” на пяці квадрацыклах, каманда на аўтамабільх часоў Вялікай Айчыннай — іх аднавілі актывісты клуба “Яны змагаліся за Радзіму”, і каманда на новых ВАЗаўскіх мадэлях. Усяго — 90 чалавек, 35 адзінак тэхнікі. Былі ў дарозе 9 дзён, рабілі прыпынкі ў месцах воінскай славы, ускладвалі кветкі на мемарыялах.

У аўтапрабег мяне запрасіў дэпутат тальяцкай гардумы Аляксандр Радзівонаў, ён жа дырэктар 93-й школы, адной з лепшых у Тальяці. Са школай наша мясцовая грамадская арганізацыя

Удзельнікі агітпрабегу з беларускімі ветэранамі ў Мінску, ля стэлы “Мінск — горад-герой”

“Беларуская нацыянальна-культурная аўтаномія “Нёман” сябрае, праводзіць сумесныя мерапрыемствы. Ідэю пра аўтапрабег падаў Радзівонаў, яго падтрымалі дэпутаты, кіраўнікі арганізацый горада. Я пагадзілася зрабіць марш-кідок ад Волгі да Брэста. Мой дзед пайшоў на фронт 23 чэрвеня і прапаў без веста на пачатку вайны. Бабуля, мама

і я сястра цудам выжылі ў акупаваным Бабруйску. Дарэчы, за аснову маршрута ўзялі прапановы майго намесніка Сяргея Шылкіна, сустрэчы ўзгадняліся з мясцовымі ўладамі. Маршрут падкарацілі, ды засталіся на ім Масква, Паклонная гара — там сустракаліся з дэпутатамі Дзярждумы, членамі фракцыі “Единая Россия” Аляксандрам Хінштэйнам

і Кацярынай Кузьмічовай — яна з Тальяці. Спачатку давалі канцэрт дэсантнікі, і мы, госці, у ім актыўна паўдзельнічалі. Прыйшлі маскоўскія школьнікі, ім цікава было паглядзець прывезеную на аўтавазях тэхніку часоў вайны і квадрацыклы. Пасля ўрачыстага мітыngu ўсе разам усклалі кветкі да Вечнага агню. → **Стар. 4**

ВЕСТКІ

Змена лідара

Іван Ждановіч

Былы мінчанін Сяргей Кандыбовіч узначаліў Федэральную Нацыянальна-культурную аўтаномію беларусаў Расіі

Змена лідара — араней, як вядома, арганізацыю ўзначальваў пісьменнік Валеры Казакоў — адбылася на VI з’ездзе ФНКА ў Маскоўскім доме нацыянальнасцяў. Свае прывітанні дэлегатам і гасцям з’езду накіравалі Міністр замежных спраў Беларусі Уладзімір Макей, Дзяржсакратар Саюзнай дзяржавы Рыгор Рапота, іншыя адказныя асобы.

На з’ездзе разгледжаны вынікі работы ФНКА за пяць гадоў. У дакладзе В. Казакоў паведаміў: цяпер у склад арганізацыі ўваходзяць 11 рэгіянальных і 20 мясцовых суполак. Пра справы многіх з іх, дарэчы, расказвае наша газета. У прыватнасці, мы ўдзячны аўтарам з Тальяці, Іркуцка, Цюмені, Новасібірска, Самары, Кургана, Томска, былі публікацыі пра жыццё беларусаў Санкт-Пецярбурга, Казані, супляменнікаў на Алтаі, а таксама ў Рэспубліцы Комі, іншых рэгіёнах. Дакладчык адзначыў: многія суполкі ўмеюць ладзіць маштабныя этнакультурныя мерапрыемствы.

Цяпер і ў рэгіёнах, і ў буйных суполках Масквы і Санкт-Пецярбурга гатовы актыўней падключацца і да рэалізацыі гандлёва-эканамічных праектаў. Магчыма, і таму на чале ФНКА цяпер — лідар НКА “Беларусы Масквы” Сяргей Кандыбовіч, які і сам займаецца бізнесам. Ён — заслужаны дзеяч навукі Расіі, тройчы лаўрэат дзяржпрэміі Расіі, прафесар.

Дэлегаты і госці з’езда сустрэліся ў Пасольстве Беларусі з Паслом Ігарам Петрышэнкам. Больш падрабязна пра тую сустрэчу, а таксама нататкі са з’езда чытайце ў наступным нумары.

СВЯТА

Кветкі — Вызваліцелям!

У Латвіі 9 Мая ўрачыста адзначылі 70-годдзе Вялікай Перамогі — з удзелам беларускіх суполак

Калі дэлегацыя актывістаў беларускіх суполак Латвіі на пачатку мая была ў Мінску на выставе “СМІ ў Беларусі”, многія распытвалі ў нас: ці будуць у Рызе, іншых месцах краіны адзначаць Дзень Перамогі? І якім чынам? Мяркую, гэта цікава і чытачам “Голасу Радзімы”, таму пішу ў рэдакцыю.

З выставы, з Мінска мы ехалі на аўто 8 мая, толькі позна ноччу былі ў Рызе. Але гэта не перашкодзіла

нам па традыцыі паўдзельнічаць ва ўрачыстасцях 9 Мая. Роўна ў дзесяць гадзін раніцы праходзіла ўскладанне кветак да помніка Вызваліцелям. Адаць даніну павагі воінам-Вызваліцелям, ускласці кветкі прыйшлі дыпламаты пасольстваў Беларусі, Казахстана, Кітая, Расіі. Узначаліў святочную калону мэр горада Рыгі Ніл Ушакоў. Ён, дарэчы, ішоў у адной шарэнзе з заслужаным ветэранам 130-га Латышскага стралковага корпуса Альбертам Пажэ. Удзельнічалі ва ўскладанні кветак і кіраўнікі, актывісты грамадскіх арганізацый розных нацыянальнасцяў, у тым ліку

Саюза беларусаў Латвіі, рыжскай суполкі “Прамень”. На ўрачыстасці было вельмі шмат моладзі. Як адзначалася потым у латвійскай прэсе, “да помніка Вызваліцелям прыйшоў кожны трэці жыхар Рыгі (больш за 200 тысяч чалавек)”. Мяркую, такая лічба сама па сабе шмат пра што гаворыць.

Адным з галоўных мерапрыемстваў свята ў Рызе стала першае ў найноўшай гісторыі Латвіі масавае шэсце “Бясмертны полк”, прысвечанае памяці ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны. Вялікія фотаздымкі воінаў доблеснай Чырвонай арміі неслі іх дзеці, унукі, праўнукі. І гэта

9 Мая. Мэр Рыгі Ніл Ушакоў з В. Піскуновай і А. Лазаравай

былі рускія, латышы, прадстаўнікі іншых нацыянальнасцяў. Увогуле ж свята ля помніка Вызваліцелям працягвалася да ночы і закончылася потым святочным салютам у гонар

Дня Перамогі. На вялікім канцэрце ля помніка Вызваліцелям выступалі вядомы піцёрскі спявак Юрый Шаўчук са сваім гуртом “ДДТ” ды іншыя артысты. → **Стар. 3**

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Не старэе Перамога

Традыцыйныя вясновыя святы, што ладзіў Новасібірскі цэнтр беларускай культуры, прысвячаліся слаўнаму юбілею

Перадаць духоўныя каштоўнасці свайго народа юным грамадзянам — і ў тым высокі сэнс беларускай працы ў замежжы. Ёсць, безумоўна, іншыя мэты, але ж калі не будзе пераемнасці традыцый, памяці пра гісторыю, калі выракуцца дзеці і ўнукі мовы продкаў — што пасля нас застанецца?.. Пад знакам 70-годдзя Перамогі праходзяць сёлета фестывалі, імпрэзы ў Новасібірскім цэнтры беларускай культуры. Боль, смутак вайны — і гэта наша спадчына, у ёй — карані нашай міралюбнасці. Перажыўшы жахі вайны, мы ведаем цану міру. І таму замірае зала, калі гучаць са сцэны радкі: “Где призывные звоны Хатыни/ На душе оставляют печаль/ Где земля от боев не остыла./ Я молюсь в поднебесную даль...” А вось як звярталася да ўдзельнікаў міжрэгіянальнага дзіцячага фестывалю беларускай творчасці “Ад Палесся да Сібіры нясеце, буслы, вясну!” вядучая Анастасія Трубянкова: “Дарагія сябры, дарослыя і дзеці! Падумаеце пра нешта добрае, прыкладзіце далоні да свайго сэрца — і пажадайце адзін аднаму ўсёго самага добрага. Бо дабрыва — гэта сонца, якое сарвае душу чалавека”.

Юбілей Перамогі надае асаблівую ўрачыстасць падобным святам. А ў залах былі і ўдзельнікі вайны, і людзі з абпаленым вайной дзяцінствам. Адно памятаюць гады акупацыі, іншыя ведаюць пра жахі вайны ад бацькоў, некаторыя прайшлі канцлагеры. І таму

Спявачка Анастасія Трубянкова на адным са святочных мерапрыемстваў у Новасібірску

ўсе святы ў нас — “са слязамі на вачах”. А калі гучаць пчымлівыя песні і вершы на рускай і беларускай мовах, у тым ліку і ў дзіцячым выкананні, цёпла і тужліва становіцца на душы. На святах, дзе збіраліся прадстаўнікі розных народнасцяў Новасібірска і вобласці, і на сваіх, беларускіх, мы ўспаміналі, паміналі тых, хто не вярнуўся з вай-

ны і хто сышоў у Вечнасць у мірны час. Нашы супляменнікі былі 9 Мая на трыбунах, калі праходзіў вайсковы парад, ускладалі кветкі да помнікаў і абеліскаў, ішлі ў шэрагах “Бяссмертнага палка” з партрэтамі бацькоў, дзядоў-франтавікоў і тых, хто набліжаў Перамогу ў тыле. Разам з ветэранамі ішлі і ўнукі Перамогі, як

іх называюць, таксама з георгиеўскімі стужкамі на грудзях. Разам спявалі ваенныя песні. І дай Бог, каб у моцнай яшчэ юнай памяці захавалі малодыя шанаванне і павагу да тых, хто падарыў ім Жыццё.

Людміла Бяляўская,
Новасібірскі цэнтр
беларускай культуры

РЭХА ПАДЗЕІ

Там смуглянка-малдаванка...

Вялікая Перамога —
свяшчэнны і непарушны
сімвал беларусаў Малдовы

Памятаеце словы з песні ваенных гадоў: “Там смуглянка-молдаванка/ Сбирала виноград...” Песня сведчыць: і ў Малдове ў Вялікую Айчынную быў партызанскі рух, і гэтая рэспубліка, як і наша Беларусь, панесла вялікія страты — і таму тут памятаюць пра мінулае. Мой калега Юры Статкевіч у мінулым нумары расказаў пра мерапрыемствы, якія беларусы Малдовы прысвячаюць 70-годдзю Перамогі. Хачу яго дапоўніць. І падкрэсліць: нашы патрыятычныя дзеі, дастасаваныя да свята, у чарговы раз падкрэслілі свяшчэнную і непарушную значнасць Дня Перамогі для беларусаў Малдовы.

Напярэдадні свята, 6 мая, на дзяржаўным “Radio Moldova” выйшла ў эфір перадача Генадзя Зяньковіча “Беларуская крыніца”, прысвечаная 70-й гадавіне Перамогі. У ёй гаварылася пра адметны ўклад беларускага народа ў Перамогу над фашызмам, пра подзвігі беларусаў і тую велізарную цану, якую заплаціла за мір наша Бацькаўшчына. Дзякуючы радыё слухачы пачулі віншаванні са святам ад Сяргея Чычука — новага Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Беларусі ў Малдове. Гучала інтэрв’ю з Уладзімірам Вайцяховічам — гэта найстарэйшы прадстаўнік беларускай дыяспары: ветэрану вайны 91 год. Яго ўспаміны і шчырыя пажаданні супляменнікам, упэўнена,

Беларусы Малдовы на Маршы памяці “Бяссмертны полк”

кранулі сэрцы многіх слухачоў.

У Кішыніёве 6 мая агульнымі намаганнямі многіх грамадскіх аб’яднанняў прайшоў Марш памяці (акцыя “Бяссмертны полк”). Мы ў яго шэрагах з гонарам пранеслі партрэты беларусаў, якія вызвалілі Малдавію ад фашыстаў. Варта нагадаць: у гады Вялікай Айчынай пры вызваленні тэрыторыі рэспублікі ў 1944 годзе ў злучэннях 2-га Украінскага фронту ваявала каля 6000 беларусаў, больш за 7000 нашых супляменнікаў і ўраджэнцаў Беларусі змагаліся ў складзе 3-га Украінскага фронту. У баях за вызваленне Малдовы ўдзельнічалі 20 беларусаў-Герояў Савецкага Саюза. З 64 беларусаў-поўных кавалераў Ордэна Славы двое — Уладзімір Матуз і Уладзімір Пасікаў

— вызначыліся ў ваенных аперацыях менавіта на тэрыторыі Малдавіі. Пра тое, дарэчы, ёсць звесткі ў кнізе “Беларусы ў этнакультурнай прасторы Малдовы” Васіля Саковіча, былога Пасла Беларусі ў Малдове.

А 8 мая ў нас была цікавая сустрэча: актывісты беларускіх этнакультурных арганізацый — а гэта Беларускае абшчына ў Рэспубліцы Малдова, Асацыяцыя беларусаў муніцыпалітэта Кішыніёў “Беларусь”, Беларускае культурнае рух Малдовы, Таварыства дружбы і супрацоўніцтва “Малдова-Беларусь” — уручылі віншавальны адрас ад імя беларусаў Малдовы Сяргею Чычуку, новаму Паслу Беларусі ў Малдове. У віншаванні выказаны словы вялікай падзякі нашай

Бацькаўшчыне за Перамогу: “Дзень 9 Мая 1945 года залатымі літарамі навечна ўпісаны ў гераічны летапіс нашай Радзімы — Рэспублікі Беларусь. Праходзяць дзесяцігоддзі, змяняюцца пакаленні, але Вялікая Перамога як сімвал нацыянальнага гонару, ваінскай славы і доблесці нашага народа, застаецца свяшчэнным і непарушным. Свята 9 Мая гарыць вечным агнём у сэрцах нашчадкаў, а свядомасць напоўнена пачуццём радасці і падзякі роднай Бацькаўшчыне — за мірнае наша жыццё, якое здабыта цаною неймаверных намаганняў і велізарных чалавечых ахвяр. Подзвіг, стойкасць пакалення пераможцаў, іх любоў да Айчыны заўсёды будуць служыць для нас высокім маральным арыенцірам. Няхай над нашай Бацькаўшчынай — Рэспублікай Беларусь — заўсёды будзе мірнае сонечнае неба, а сэрцы беларусаў поўняцца любоўю і радасцю!”

9 Мая беларусы з прадстаўнікамі іншых нацыянальнасцяў Малдовы ўсклалі кветкі да Мемарыяла Ваінскай Славы ў Кішыніёве. Доблесць, мужнасць, стойкасць, непахісная воля — вось тыя якасці, якія праявілі нашы бацькі, дзяды ў гады кровапралітнай вайны. Мы аддаем і будзем аддаваць даніну памяці і павагі героям, якія самааддана адстойвалі чалавечую годнасць, незалежнасць Айчыны. Ніколі не будуць забыты подзвігі тых, хто адстаяў у баях нашу Свабоду!

Ганна Мазур, г. Кішыніёў

РАСЦЁМ!

“Дударыкі” пацвердзілі высокі клас

Іван Іванаў

Артысты вядомага фальклорнага гурта з Мінска сыходзяць на канікулы ў цудоўнай творчай форме і з намерамі пабываць у жніўні на замежных гастроліях

У рэдакцыю напісала ўдзельніца гурта “Дударыкі”, скрыпачка Ліна Ровенская, яна ж і ўнучка яго кіраўніка Дмітрыя Ровенскага: “Хочам падзяліцца радасцю. У нашай 14-й мінскай гімназіі прайшоў вялікі канцэрт ансамбля “Дударыкі”. Як вядома, 5 гадоў таму 10 красавіка гурту было нададзена званне Заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь. Таму сёлета, як заведзена, званне гэтае варта было пацвердзіць. Мы далі гадзінны канцэрт, праграма была цікава і разнастайна. Адкрываў канцэрт ансамбль дудароў — меладыйнай кампазіцыяй, прыгожа прагучалі скрыпачныя нумары. Уразіў журы нумар з дудамі “Ліцьвіны”: у ім гучаць 3 дуды, дудка і 5 барабанаў. Усе члены журы аднагалосна прагаласавалі “за”. Па гэты час мы пад вялікім уражаннем. Гэта дае нам сілы для далейшай творчасці”.

У асноўным складзе фальклорнага гурта каля 30 артыстаў. Гэта пастаянны ўдзельнікі, што выходзяць на сцэну на канцэртах. Увогуле ж, удакладняе Ліна, у творчае поле “Дударыкаў” трапляе значна больш юных талентаў. Да таго ж разам з гімназістамі на сцэне спяваюць, іграюць і выкладчыкі. У прыватнасці, гэта скрыпачка Ірына Чаюкова, вакалістка Таццяна Юхновіч ды Яна Загуменнава — яна апякуецца групай духавых інструментаў. А па класе харэаграфіі ў “Дударыках” працуе Вера Варашылава.

Выступаюць “Дударыкі”

Пяць гадоў — тэрмін для гімназічнага гурта немалы. З таго часу, як калектыв стаў заслужаным, у яго складзе засталася толькі 5 артыстаў-“ветэранаў”. Але ў гурце заўсёды дбаюць пра пераемнасць традыцый. І таму навічкі хутка адаптуюцца, навучаюцца не толькі спяваць, танцаваць ды граць на розных інструментах — многія нават на 3-х! — але і трымацца на сцэне як сапраўдныя артысты.

Хоць ужо і на парозе лета, аднак “Дударыкі” не расслабляюцца, трымаюць сябе ў добрай творчай форме. Як нам днямі стала вядома, не выключана, што праз некалькі месяцаў, у жніўні, “Дударыкі” разам з гуртом “Мінскія музыкі” — абодвум імі даўно, ад часу стварэння кіруе ўраджэнец Капыльскага раёна Міншчыны, заслужаны дзеяч культуры Беларусі Дзмітрый Ровенскі — выправяцца на гастролі ў адну з заходнеўрапейскіх краін.

ПАМЯЦЬ

Спадчына айца Аляксандра

Спалучэнне некралогі з успамінамі ды рэцэнзіяй на апошнюю, падсумавальную кнігу святара і вучонага Аляксандра Надсана “Выбранае”

Адам Мальдзіс

Такое незвычайнае жанравае спалучэнне — вымушанае, бо калі ў сярэдзіне вясны да Мінска дайшла вестка аб смерці 15 красавіка нашага вядомага і нястомнага суайчынніка, я ляжаў у шпіталі. Цяпер вось магу аддаць яму даніну памяці і павагі. Раней, дарэчы, “Голас Радзімы” даволі часта пісаў пра Аляксандра Надсана: пра яго творы, шматлікія прыезды ў Беларусь з аўтамабільнымі “канвоямі”, нагружанымі лякарствамі для жыхароў прычарнобыльскіх рэгіёнаў (раздаваліся яны на Палессі з дапамогай Марыі Міцкевіч, унучкі Якуба Коласа). Пра апошнюю кнігу святара, выдадзеную летась у “Беларускім кнігазборы”, мы яшчэ не пісалі — і вось ёсць сумная нагода. Уклала гэты, ужо раскуплены, зборнік і ўсёведнымі каментарамі забяспечыла Ірына Багдановіч, змястоўную ж прадмову напісала Лідзія Савік (абедзве яны — кандыдаткі філалогіі). Кансультацыямі дапамог ім пробачнік мінскага касцёла святых Сымона і Алены айцец Уладзіслаў Завальнюк, а ў выданні кнігі — парафіяне гэтага касцёла.

Лідзія Савік, спецыяліст па літаратуры беларускай дыяспары ў свеце, у прадмове “Служэнне Богу, людзям, Бацькаўшчыне” падрабязна расказала пра складаны лёс айца Аляксандра. Прыгадаем асноўныя, часам малавядомыя моманты быцця Апостальскага візітатара для беларусаў-католікаў усходняга абраду і кансультанта Кангрэгацыі для Усходняй царквы ў Ватыкане, вучонага-гісторыка ды філалага і грамадска-культурнага дзеяча, пісьменніка і педагога. Нарадзіўся ён 8 жніўня 1926 года ў мястэчку Гарадзея, недалёка ад Нясвіжа, у сям’і настаўнікаў. У час нацысцкай акупацыі закончыў Нясвіжскую настаўніцкую семінарыю. Неўзабаве перабраўся на Запад, дзе ўдзельнічаў у Французскім Супраціве, бітве арміі Андэрс пад Монтэ Касіна (Італія), там быў паранены і атрымаў узнагароду за мужнасць. Пасля вайны ў складзе арміі Андэрс перапыліў у Вялікабрытанію. Адрозна ўступіў у даволі вялікае і разгалінаванае Згуртаванне беларусаў у Вялікабрытаніі, стаў яго сакратаром, а потым і старшынёй. Павучаў усіх: “Мы павінны застацца беларусамі”. Закончыўшы

Айцец Аляксандр, А. Нароўская, С. Стасевіч і Э. Крыштаповіч. Лондан, 24 снежня 2014 г.

матэматычны факультэт Лонданскага ўніверсітэта, пачаў выкладаць у беларускай школе-інтэрнаце імя Кірылы Тураўскага, а потым кіраваў ёю як дырэктар.

Адначасова ў Грэчаскай калегіі ў Рыме (1953-1958), стаўшы яе магістрам багаслоўя, а потым у рымскім Грыгарыянскім універсітэце і сам ён прагна паглынаў духоўныя і свецкія навукі: грэку і лаціну, стараславянскую ды італьянскую мовы, філасофію і хрысціянскую этыку... У 1953-м стаў адным з суарганізатараў “Англа-беларускага навуковага таварыства”, якое выдае на англійскай і (апошнім часам) на беларускай мовах змястоўныя часопісы, і ледзь не ў кожным нумары былі артыкулы айца Аляксандра.

У 1961-м да ранейшых духоўных і свецкіх добраахвотных абавязкаў дадаўся яшчэ адзін, ці не самы важны і вядомы ў яго жыцццяпісе: заснавальнік і нязменны кіраўнік Беларускай бібліятэкі і музея імя Францішка Скарыны ў паўночным прыгарадзе Лондана Фінчлі. Для іх быў выдзелены адзін з чатырох выкупленых будынкаў (яшчэ адзін быў заняты святыннай марыянаў, якія там ратаваліся ажно з Друі). Сюды беларусамі, найперш брыгуіамі Львом Гарошкам і Чаславам Сіповічам, былі падараваны даўнія абразы і сляянскія прылады працы, слукі паясы і аўтограф купалаўскага

“Кургана”, кампазітарскія архівы Равенскага і Куліковіча-Шчаглова. На аўкцыёне было закуплена некалькі скарынаўскіх кніг.

Усе тыя музейныя, бібліятэчныя і архіўныя рэдкасці больш падрабязна апісаны ў вялікім раздзеле “Англійскі дзёнік” у маёй кнізе “З літаратуразнаўчых вандраванняў” (1987), дзе апублікаваны знойдзеныя там раней невядомыя літаратурныя тэксты. Тут жа скажу некалькі слоў, як працавала ў бібліятэцы над імі. Так здарылася, што я аказаўся першым савецкім літаратуразнаўцам, які атрымаўшы двухмесячную стипендыю ЮНЕСКА, пераступіў яе парог. Кожны дзень пачынаўся з імшы айца Аляксандра. Акрамя беларусаў з бліжэйшых ваколіц на іх прыходзілі і англічане: найперш паэтэса і перакладчыца Вера Рыч, памочніца ў спяванні беларускіх песень, мовазнавец Джым Дынлі, які пазней знайшоў сваё імя (жонку-мінчанку Элю) на Скарынаўскай канферэнцыі ў Полацку. Прыходзіў яшчэ юрыст Гай Пікарда, які захапіўся беларускай царкоўнай музыкай, прыязджаў у склад журы на яе фестывалі ў Магілёве і завяшчаў, каб яго пахавалі ў сцяне “Чырвонага” касцёла ў Мінску. Прыходзілі чытачы бібліятэкі з розных краін. А гэтым, узяўшы падшыўкі газет ці часопісаў, я спяшаўся ў свой маленькі, але ўтульны пакойчык. Там вывучаў

беларускую перыёдыку розных краін і часоў, папоўніў картатэку для будучага 6-томнага даведніка “Беларускія пісьменнікі” (усяго з’явілася каля 50 новых для мяне асобаў). Там я ўпершыню пакарыстаўся ксераксам і з зайдзрасцю першы раз глядзеў на камп’ютар, па клавятуры якога ўжо бегалі пальцы айца Аляксандра. Дарэчы, ён дасціпна бараніў мяне ад варожых нападак пасля маёй першай і адзінай лекцыі: некаторыя прыхаджане сумняваліся, ці таго чалавека заслалі “гэтыя балышавікі”. І давялося пакласці на стол невялікую яшчэ кіпу сваіх кніг і падрабязна, па этапах выкладзіць шляхі развіцця дакастрычніцкай літаратуры. Пасля чаго маё прабыванне паспакайнала...

Вернемся, аднак, да кнігі “Выбранае”. Апрача прадмовы і каментарыяў там — з добры дзясяткаў раздзелаў, у кожным раздзеле — па некалькі артыкулаў, а то і манаграфічных даследаванняў. Да прыкладу, пачатковае, пра Кірылу Тураўскага, багатае на новыя факты. Ёсць амаль дэтэктыўнае апавяданне пра “мужыцкую князёўну” Магдалену Радзівіл ды каштоўнасці з Друйскага кляштару марыянаў. Гэта перарывістая па храналогіі, ды багатая па новым матэрыяле гісторыя беларускага духоўнага пісьменства амаль за шэсць (XI-XVII) стагоддзяў.

У сувязі з набліжэннем 500-год-

дзя беларускага кнігадрукавання цікавае выклікае раздзел “Скарыназнаўства”. Спасылаючыся на экзэмпляр “Малой падарожнай кніжкі”, знойдзены у Капенгагене, аўтар вылічвае па змешчаным там календары свят, што выдадзены гэты рарытэт не ў 1521-м, як лічылася раней, а ў 1522 годзе. Так што ў 2017-м будзем святкаваць не адзін, а два юбілеі: 500-годдзе скарынаўскага кнігадракавання і 495-годдзе яго хадзі з Вільні на беларуска-літоўскай землі.

Усяго, гаворыцца ў апошняй прыжыццёвай кнізе А. Надсана, якую ён з задавальненнем падпісваў у шпіталі наведнікам у апошнія дні жыцця, — ім напісана звыш 250 прац на розных мовах (айцец ведаў іх дзевяць). І іх варта сабраць і выдаць ужо паводле акадэмічных прынцыпаў публікацыі.

І ў заключэнне — пытанне, якое, думаю, хвалюе не толькі мяне: што будзе з бібліятэкай далей? У Фінчлі ёсць беларускі святар, але няма, не засталася “культработнікаў”, якім быў “Чалавек №1” (вызначэнне адной з беларусак-выпускніц Лонданскага ўніверсітэта і жыхарак Фінчлі). Раней раздаваліся галасы, што бібліятэку і музей трэба вярнуць у Мінск. Цяпер прыйшло разуменне: яны, будучы звязаныя з Пасольствам Беларусі ў Вялікабрытаніі, больш патрэбныя для Заходняй Еўропы (нешта падобнае, можа, з часам будзе ў Францыі). Сваю апошнюю волю айцец Аляксандр выказаў коратка: “Я зрабіў усё, што мог, далей — вы старайцеся”. “Вы” — гэта найперш сябры “Англа-беларускага таварыства”, юрыдычнага ўладальніка бібліятэкі і музея, сябры іншых грамадскіх арганізацый і проста энтузіясты.

Ад рэдакцыі.

У гэцке пададзены фотаздымак, зроблены летась на Раство, 24 снежня, у грэка-каталіцкай царкве ў Лондане. Мастачка Эвеліна Крыштаповіч (справа) напісала копію абраза Маці Божай Будслаўскай (ён бачны ў цэнтры здымка). У той дзень копія была падаравана храму — паводле папярэдняй дамоўленасці з айцом Аляксандрам Надсанам (на здымку злева). Ва ўрачыстасці ўдзельнічалі яго пераемнік айцец Сяргей Стасевіч і культуролог Ала Нароўская (гл. яе тэкст пра падзею і абраз Маці Божай Будслаўскай: “Падарожжы з Будслава ў Лондан і Гімалаі”, 16.04.2015).

СВЯТА

Кветкі — Вызваліцелям!

(Заканчэнне. Пач. на стар. 1)

А перад Домам Кангрэсаў у 13:00 разгарнулі на ўсю плошчу святочныя сталы: там ветэраны, дыпламаты віншавалі аднаго са святых, гутарылі на свежым паветры і ўздзімалі чаркі “За Перамогу!” Потым у актавай зале Дома Кангрэсаў ладзіўся канцэрт. На пачатку ўсіх віншавалі з Днём Перамогі ды-

ансамбль “Паўлінка” беларускага таварыства “Мара” з Ліепай, танцавала салістка з Казахскага таварыства Латвіі. З Расіі ў Рыгу спецыяльна прыехаў легендарны вакальна-інструментальны ансамбль “Пламя”. Песні ў яго выкананні абуджалі добрыя ўспаміны пра мінулае, зала і падпявала словы з песень “Идет солдат по городу”, “Не повторяется такое никогда”. Удзельнічаў мерапрыемства

вітаў заслужаны артыст Расіі Эмануіл Вітарган.

Варта дадаць, што свята ў Рызе выдатна арганізавала таварыства “9мая.LV” — вялікі дзякуй энтузіястам! Між тым некаторыя латышскія палітыкі па-свойму адрэагавалі на 70-годдзе Перамогі. А святочныя мерапрыемствы прайшлі ў многіх гарадах Латвіі. Напрыклад, 6 мая была жалобная цырымонія з удзелам прэм’ер-міністра Латвіі

Лаймдоты Страуомы на Саласпілскім мемарыяле. Як вядома, у тым канцэнтрацыйным лагеры было закатавана некалькі тысяч людзей розных нацыянальнасцяў, у тым ліку і дзяцей з Беларусі. У мерапрыемстве ўдзельнічала член праўлення Саюза беларусаў Латвіі Алена Лазарава ды іншыя нашы супляменнікі.

Вялікая Перамога — гэта свята ўсіх, хто спавядае ідэалы гуманізму, роўнасці, дабрыні,

Мора кветак да помніка Вызваліцелям у Рызе

свабоды. Мы будзем заўжды памятаць і шанаваць той вялікі подзвіг, які здзейснілі ў імя будучыні нашы бацькі, дзяды і прадзеда. Нізкі паклон ветэранам!

Валянціна Піскунова, г. Рыга

НАШЧАДКІ ПЕРАМОГІ

Ад Волгі да Брэста

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Далей — Смаленск. Нас сустрэлі кіраўнікі горада і школьнікі з 23-й школы. Пяцікласнік Аляксей мне асабліва запомніўся: кантактны, цікаўны, спяваў з намі песні ваенных гадоў. Казаў, што ён — экскурсавод у школьным музеі, шмат ведае пра часы вайны. Там жа пазнаёмліся з лётчыкамі-ўдзельнікамі вайны, яны расказвалі пра яе. Хоць узросту шаноўнага, але бадзёрыя духам. Незабыўная экскурсія была ў музей і да помніка Васілію Цёркіну. У экспедыцыі быў Уладзімір Коласаў, які доўгі час у Тальяці адпрацаваў у культуры. Дык ён на памяць чытаў радкі са знакамітай паэмы Аляксандра Твардоўскага “Васілій Цёркін” (другая назва: “Кніга пра байца”). А ці ведаеце вы, дарэчы, што бацька знакамітага паэта меў радаводныя карані ў Беларусі? Пра тое ёсць цікавыя тэксты ў інтэрнэце. “Аляксандр Твардоўскі цікавы мне таксама ўсведамленнем сваіх беларускіх каранёў і свядомым ці падсвядомым дэманстраваннем гэтай беларускасці ў творах, — піша, у прыватнасці, Алег Сідарэвіч. — Помнікі, Ніл Гілевіч пісаў пра беларускі сінтаксіс Твардоўскага. Але ж і лексіка беларуская ў яго таксама. На ўсю кнігу пра байца раз ці два сустракаецца слова “парні”, затое куды часцей — нашае “хлопцы”. Так што ўсе беларусы такой роднасцю з паэтам могуць ганарыцца! А мы і Уладзіміра Коласава, за яго цытаванне класіка, прызвалі “Цёркін”, і былі мы з ім галоўнымі ў агітбрыгадзе: спявалі песні для ўдзельнікаў вайны. На кожным з нашых прывалаў быў канцэрт, былі ўскладанні кветак. У Смаленску начавалі на турбазе “Смена”: палову ночы спявалі, танцавалі — і ўсё “у палых умовах”, пад дзве гітары ды баян. Такое не забудзьце!”

Раніцай былі ў горадзе Рудня. Урачыстасць, ускладанне кветак, наведалі храма у Катыві.

Мінск сустрэў нас уранні сонцам, чысцінёй і свежасцю. Размясцілі нас сябры на гарнальжым комплекс

Тальяцінец Уладзімір Коласаў і яго сябры па агітпрабегу ў Брэсцкай крэпасці-героі

се ў Лагойскім раёне: побач возера, птушакі спяваюць... Прыгажосць! Там да нас далучылася калона з тэхнікай часоў вайны. Наведалі Мемарыяльны комплекс “Хатынь”. Калі слухалі экскурсавода, у многіх на вачах блішчэлі слёзы... 15 мая наведалі Курган Славы: там быў мітынг, ускладанне кветак. І там, дарэчы, я сустрэлася з сябрамі са Смалявіч. З дырэктарам Дома культуры Алегам Сёміным пазнаёмліся на фэсце “Вянок дружбы-2014” у Бабруйску. Запрасіла сяброў з выдатным ансамблем “Пліса” на фэст нацыянальных культур, які ладзіць 4 лістапада наша суполка “Нёман”. Мне ўдалося заехаць у офіс Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў: атрымала дыпламы пераможцы конкурсу “Адміністрацыйны рэгіён Беларусі — арганізацыя суайчыннікаў за мяжой”. Праўда, кіраўнікі ўсе былі ў камандзіроўках. Сустрэлася з дырэктарам Рэспубліканскага цэнтру нацыянальных культур Міхаілам

Рыбаковым ды яго калегамі. Яны ўручылі тальяцінцам граматы і дыпломы: наша аўтаномія не першы год становіцца лаўрэатам конкурсу “Культура”. Падарылі шмат кампакт-дыскаў. Прыемна было ў падоранай кнізе “Сузор’е беларускага памежжа” ўбачыць і тэкст пра сябе. Сустрэлі нас вельмі душэўна. Мне заўсёды прыемна бываць у Цэнтры: там працуюць людзі з адкрытымі душамаі.

Шмат уражанняў ва ўдзельнікаў аўтапрабегу было ад наведвання комплексу “Лінія Сталіна”, спадабалася экскурсія. Сустрэлі ўсюды вельмі шмат школьнікаў — па ўсіх памятных месцах у Беларусі. 16 мая наведалі Дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны — і таксама шмат уражанняў, узрушэнняў. Прыемна было чуць, як мае сябры па экспедыцыі гавораць: усё так здорава, з такой любоўю зроблена! Быў мітынг, на якім прысутнічалі ўдзельнікі Вялікай Айчыннай вайны, мы разам усклалі кветкі да стэлы “Мінск — го-

рад-герой”.

І вось апошні рывоч — дарога на Брэст. Размясціліся ў гатэлі, раніцай былі мітынг, экскурсія ў Брэсцкую крэпасць. У 2012-м я разам з сынам і ўнукам была ўжо там, ды зноў не магла стрымліваць слёз. Якія ж гэта былі смелыя і адважныя людзі, абаронцы крэпасці!

Праз газету хачу падзякаваць усім, хто арганізоўваў у Беларусі наш побыт, экскурсіі, сустрэчы з моладзю і ветэранамі. У ходзе экспедыцыі ўсе яе удзельнікі пасябравалі — дуамаем прадоўжыць супрацоўніцтва. У тым ліку і з беларускімі энтузіястамі, якія шануюць памяць пра Перамогі. Ну а дарога дадому была ўжо больш хуткаю. Вярнуліся на Волгу, перапоўненыя ўражаннямі ды яшчэ доўга будзем імі дзяліцца з сябрамі. І будзем яшчэ больш ганарыцца, што мы — нашчадкі Вялікай Перамогі.

Людміла Дзёміна,
старшыня праўлення суполкі
“Нёман”, г. Тальяці

КНИГАРНЯ

Глыбокая плынь
Івана Шамякіна

Іван Іванаў

Прэзентацыя Збору
твораў класіка ў 23 тамах
прысвячалася 70-й гадавіне
Вялікай Перамогі

З рамана “Глыбокая плынь”, прысвечанага падзеям Вялікай Айчыннай, пачыналася шырокая вядомасць і слава пісьменніка, былога франтавіка Івана Шамякіна (1921 — 2004). Яго прызвалі ў войска ў 1940-м, ён ваяваў у складзе зенітна-артылерыйскай часці пад Мурманскам, быў камандзірам гарматы. У Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа НАН Беларусі на прэзентацыі першага навукова каментаванага Збору твораў класіка ў 23 тамах згадвалі, што працавіты зямляк — народны пісьменнік Беларусі, грамадскі дзеяч, лаўрэат Сталінскай і Дзяржаўных прэмій БССР, акадэмік НАН Беларусі. Яго творы вывучаюцца ў школе і ВНУ, перакладзены на многія мовы свету. Па сутнасці, праз іх для замежных чытачоў і пачынаецца знаёмства з нашай Бацькаўшчынай, яе людзьмі. Іван Шамякін — аўтар 13 раманаў, 26 апавесцяў, 84 апавяданняў. Яго піры належыць і шматлікія артыкулы, дзённікавыя запісы і лісты. Паводле яго твораў напісаны кінасцэнары і зняты фільмы, пастаўлены спектаклі.

Грунтоўны Збор твораў выйшаў у выдавецтве “Мастацкая літаратура”, падрыхтаваны ў філіяле “Інстытут мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы” Цэнтру даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі. Пры тым плённа папрацавалі і навуковыя калектывы, створаныя на базе кафедры беларускай літаратуры і культуры БДУ і некалькіх кафедраў Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А.Куляшова.

Даімпрэзы ладзілася і кніжная выстава “Я — не фантаст, я — пісьменнік-рэаліст”, прысвечаная творчасці Івана Шамякіна. Сярод кніг былі раманы “Глыбокая плынь” (1952), шырока вядомыя творы “Трывожнае шчасце”, “Сэрца на далоні”, “Атланты і кар’ятыды”, “Вазьму твой боль” ды іншыя.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Вяртанне з мінулага

Вялікая выстава,
прысвечаная 275-м угодкам
Тадэвуша Рэйтана, прайшла
ў Нацыянальнай бібліятэцы,
і яшчэ больша рыхтуецца ў
мінскім Палацы мастацтваў

Наша выстава ў Нацыянальнай бібліятэцы і назвай падкрэслівае пераемнасць традыцый: “Тадэвуш RE: turn”. Яна прысвечалася памяці сына-патрыёта беларускай зямлі, які здзейсніў смелы подзвіг у імя Айчыны. У 1773-м, як вядома з гісторыі, на надзвычайным сойме Рэчы Паспалітай (якую называюць: Рэспубліка Абодвух Народаў) вырашаўся яе лёс. Наш зямляк быў абраны дэпутатам ад Наваградскага ваяводства ВКЛ. І менавіта Рэйтан на чале невялікай групы паслоў з беларускіх земляў выказаў рашучую нязгоду планам зацвердзіць Першы

падзел Рэспублікі. З тым захопніцкім падзелам старажытная беларуская дзяржава губляла суверэннітэт і незалежнасць. Пэраламаць ход падзей, густа замешаных на палітычных інтрыгах, здрадах і подкупе польскіх дэпутатаў сойма, паслам з зямель Вялікага Княства Літоўскага Рэйтана, Багушэвічу, Корсаку так і не ўдалося...

На Бацькаўшчыне, асабліва Наваградчыне, доўгі час ганарыліся земляком-патрыётам: надавалі яго імя школам і вуліцам, усталёўвалі помнікі, памяtnыя дошкі. Але з часам на гістарычную сцэну выйшлі новыя героі — і Тадэвуш Рэйтан аказаўся ў цыні... Калі ж Беларусь стала суверэннай, руліваю працай гісторыкаў, літаратараў і мастакоў “вяртаюцца дадому” нашы славетныя землякі. І цяпер мы больш ведаем пра Адама Міцкевіча, На-

палеона Орду, Тадэвуша Касцюшку, Станіслава Манюшку, Уладзіслава Сыракомлю (Людвік Кандратовіч) ды іншых асобаў. Тадэвушу Рэйтану такой увагі пакуль не надалі. А на яго прыкладзе выходзілі пакаленні патрыётаў, яго згадваў Адам Міцкевіч у знакамітай паэме “Пан Тадэвуш”, якому прысвячалі творы вядомыя літаратары Юльян Урсын Нямцэвіч і Генрык Жавускі, мастакі віленскай школы Францішак Смулевіч і Людвік Горварт ды іншыя. Мы, сябры Арт-суполка імя Тадэвуша Рэйтана, упэўнены: імя патрыёта зноў узыйдзе на айчынны пантэон славы і шчыруем дзеля таго. У прыватнасці, праводзім мастакоўскія акцыі, суботнікі, фэсты ў Грушаўцы, на сядзібе Рэйтанаў у Ляхавіцкім раёне. Мы перакананы: з часам там будзе мемарыяльны музей ці музейна-культурны цэнтр.

Сядзіба ў Грушаўцы. Малюнак Напалеона Орды

Ладзячы буйныя мастацкія выставы з нагоды 275-х угодкаў Тадэвуша Рэйтана, мы аддаем даніну павагі яго подзвігу, яго памяці. На выставе ў бібліятэцы былі прадстаўлены рознажанравыя творы больш чым 20 сучасных мастакоў, а таксама рэпрадукцыі выяў Тадэвуша Рэйтана

з твораў папярэднікаў. Сярод іх — творы пляменнікаў патрыёта: Станіслава Рэйтана і Ганны Герычовай з Рэйтанаў, памяtnыя медалі з прыватных збораў і кнігасховішчаў Нацыянальнай бібліятэкі.

Зьміцер Юркевіч і Аляксей Родзін,
Арт-суполка імя Т. Рэйтана